

Utlåtande 2005:173 RVII (Dnr 326-1015/2003, 326-1777/2003)

Omsorgen om de funktionshindrade

Motion av Kristina Axén Olin (m) (2003:9)

Bättre villkor för människor med funktionshinder

Motion av Jan Björklund m.fl. (fp) (2003:13)

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande
Motion (2003:9) av Kristina Axén Olin (m) samt motion
(2003:13) av Jan Björklund m.fl. (fp) anses besvarade med vad
som anförs i detta utlåtande.

Föredragande borgarrådet Margareta Olofsson anför följande.

Ärendet

I motion (2003:9) föreslår Kristina Axén Olin (m) att omsorgen om funktionshindrade bör skötas centralt i Stockholm, i stället för av stadsdelsnämnderna, för att säkerställa en lika behandling i hela staden. Hon anser också att det bör införas ett valfrihetssystem för de funktionshindrade i de fall där brukaren väljer en kommunal utförare.

I motion (2003:13) föreslår Jan Björklund m.fl. (fp) en ny handikappreform för ökad tillgänglighet och bättre villkor för funktionshindrade i Stockholm. I motionen tas en rad olika punkter upp, bland annat att staden ska dammsugas på brister i tillgängligheten och att en "job coach" inrättas för att underlätta förvärvsarbete för funktionshindrade. Motionärerna föreslår vidare att fler gruppboheter ska byggas samt att åtgärder ska vidtas för att hindra diskriminering av funktionshindrade.

Remisser

Motion 2003:9 av Kristina Axén Olin (m)

Motionen har remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänstnämnden, stadsdelsnämnderna Maria-Gamla stan, Spånga-Tensta och Älvsjö samt kommunstyrelsens handikappråd.

Stadsledningskontoret anser att centraliseringen inte ökar de funktionshindrades lika behandling i staden utan detta uppnås genom utbildning och tydliga riktlinjer. Stadsledningskontoret anser vidare att hänsyn måste tas till funktionshindrades möjligheter att få träffa sin biståndshandläggare utan att behöva vidta långa resor, eftersom närheten ökar biståndshandläggarnas möjlighet att skapa en helhetssyn om den funktionshindrades totala behov av insatser.

Socialtjänstnämnden anser att de riktlinjer som utarbetats för handläggning av insatser inom funktionshinderområdet och utbildningarna kring dessa är bra verktyg för att nå likabehandling. Nämnden påpekar att valfriheten inom assistans för den funktionshindrade redan finns genom LSS, Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Socialtjänstnämnden anser att förslaget i motionen måste föregås av en ingående analys som underlag och att inget beslut kan tas innan analysen är färdigställd.

Maria-Gamla stans stadsdelsnämnd beslutade att som svar på remissen överlämna ärendet utan eget ställningstagande.

Maria-Gamla stans stadsdelsförvaltning anser att en centralisering av biståndshandläggningen skulle innebära organisatoriska problem. Detta genom att avståndet mellan biståndshandläggarna och övriga avdelningars verksamhet kommer att öka och förutsättningarna för samarbetet försämrats.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd anser att problemen inom omsorgen för funktionshindrade inte är av organisatorisk art utan handlar om bristen på resurser. Sammantaget anser nämnden att fördelarna med närhet mellan brukare och beslutsfattare är viktigare än de fördelar en centralisering kan medföra.

Älvsjö stadsdelsnämnd avstår från att yttra sig över motionen.

Kommunstyrelsens handikappråd anser att det finns skäl att göra en översyn av de olika funktionerna inom socialtjänsten. Rådet anser vidare att utvärderingen av konkurrensutsättningar, avknoppningar, upphandlingar och pengsystem avvaktas innan staden överväger nya valfrihetssystem. Rådet förutsätter att representanter från handikapprörelsen knyts till utvärderingen.

Motion 2003:13 av Jan Björklund m.fl. (fp)

Motionen har remitterats till stadsledningskontoret, gatu- och fastighetsnämnden, näringslivsnämnden, socialtjänstnämnden, stadsbyggnadsnämnden, stadsdelsnämnderna Farsta, Kista och Norrmalm samt kommunstyrelsens handikappråd.

Stadsledningskontoret anser att det finns stora brister i stadens arbete med tillgänglighet. Handikapperspektivet skall enligt stadsledningskontoret integreras i stadens alla verksamheter och skall finnas med som ett naturligt led i all projektering och i all planering. Stadsledningskontoret anser att införande av tre månaders-garanti vad gäller boende inte löser problemet. Målsättningen måste i stället vara att samtliga ansökningar om bostadsanpassningsbidrag behandlas skyndsamt och att resurserna omdisponeras vid behov.

Gatu- och fastighetsnämnden anser att bostäder och miljö ska vara tillgängliga för alla utan förbehåll. Vidare anser nämnden att stadens ledning måste ge klara direktiv och att förankring måste ske i alla nämnder och styrelser.

Näringslivsnämnden anser att det är av stor vikt att funktionshindrade har samma möjligheter till arbete som alla andra och att arbetsgivare måste ta till vara den kompetens de funktionshindrade har och anpassa arbetsplatsen efter deras behov.

Socialtjänstnämnden konstaterar att ett arbete pågår med de flesta frågor som motionärerna aktualiserar. Hänsyn till tillgänglighetsaspekter finns inskrivet i plan- och bygglagen. Nämnden anser att den femårsplan för utbyggnad av 400 gruppboende för utvecklingsstörda kommer att genomföras inom den beslutade perioden och att det är tillräckligt för att täcka de behov som finns.

Stadsbyggnadsnämnden anser att målsättningen bör vara minst lika hög som den som anges i motionen. Nämnden pekar också på att mycket arbete redan pågår i enlighet med intentionerna i motionen, men att mycket återstår innan alla behov är täckta.

Farsta stadsdelsnämnd delar motionärernas inställning att alla människor ska tillförsäkras integritet, självbestämmande och delaktighet samt att människor med funktionsnedsättning skall ha samma möjlighet som alla andra att leva ett självständigt liv.

Nämnden anser att ett hinder för att bygga bort tillgänglighetsbristen i skolorna är att det påverkar hyran och därmed också skolornas budget för undervisning.

Kista stadsdelsnämnd ser positivt på att motionärerna uppmärksammar viktiga förutsättningar för personer med funktionshinder, men påpekar samtidigt att det redan pågår ett arbete i många av de frågor motionen berör. Nämnden

efterlyser också en gemensam och tydlig strategi i frågor som rör funktionshindrades villkor.

Norrmalms stadsdelsnämnd anser att det redan idag finns lagar, riktlinjer och policydokument som syftar till att förbättra villkoren för funktionshindrade. Problemet är enligt nämnden snarare att det inte finns tillräckliga resurser för att leva upp till lagstiftarens intentioner och nå de mål som anges i olika typer av planer och policydokument.

Kommunstyrelsens handikappråd anser att motionärens förslag är bra, men ej tillnärmelsevis tillräckliga. I vissa hänseenden har arbetet påbörjats inom staden.

Mina synpunkter

Staden behöver varken en ny organisation eller en ny handikappreform för omsorgen om funktionshindrade, utan tvärtom ska vi inom nuvarande ramar fortsätta vårt målmedvetna arbete för att förstärka välfärden och utveckla kvaliteten inom verksamheten.

Stockholms stad har ett decentraliserat ansvar för omsorgen om personer med funktionshinder liksom för större delen av den kommunala servicen. Staden har en klar rollfördelning, där kommunfullmäktige beslutar om budget, mål och riktlinjer och stadsdelsnämnderna ansvarar för verksamheten inom sina stadsdelsområden. Därutöver bereder socialtjänstnämnden ärenden till kommunstyrelsen som gäller riktlinjer, principer och uppföljning inom socialtjänsten förutom äldreomsorgen.

Jag anser att stadens organisation ger goda förutsättningar för en väl fungerande omsorg om personer med funktionshinder. Verksamheten är så omfattande att en lokal nivå behövs för att kunna arbeta på ett effektivt sätt. En centralisering skulle betyda långa resor till biståndshandläggarna för de sökande och större avstånd till politiska beslutsfattare. En centralisering ger inga garantier för en likabehandling av personer som söker bistånd. Det skulle också bli svårare att samarbeta med övrig stadsdelsförlagd verksamhet om omsorgen om funktionshindrade lyfts bort från stadsdelsnämnderna.

För att få en likvärdig behandling i staden är det effektivare med tydliga riktlinjer och utbildning än en omorganisation av hela verksamheten. Idag arbetar socialtjänstförvaltningen och stadsledningskontorets juridiska avdelning på ett förtjänstfullt sätt med utbildning om riktlinjer och myndighetsutövning, vilket har gjort biståndsbedömningarna mer likvärdiga. Skillnader i tillämpning analyseras fortlöpande av socialtjänstförvaltningen i samarbete med stadsdelsförvaltningarna och vid behov ser staden över riktlinjerna.

Under 2004 har staden beslutat om ett nytt handikappolitiskt program som innebär att tillgänglighet nu ingår i ordinarie verksamhetsplanering och följs upp i verksamhetsberättelsen. Nya instruktioner har beslutats för handikapprådets organisation och ansvarsområden för att stärka brukarinflytandet och förtydliga att nämnder och styrelser ansvarar för samverkan med organisationer. Från 2005 är stadens bolag kopplade till handikappråd, vilket breddar arbetet med tillgänglighet.

Stadens politik för att förbättra villkoren för personer med funktionshinder omfattar bland annat tillgänglighet, arbetsmarknad, boende och arbete mot diskriminering. För att nå målet om att göra Stockholm till världens mest tillgängliga huvudstad har staden sedan 1999 lagt ner totalt 600 mnkr för att förbättra tillgängligheten i utemiljöer samt på idrottsanläggningar och kulturinstitutioner. Ytterligare åtgärder kommer att genomföras inom ramen för tillgänglighetsprojektet. Det återstår även att göra insatser i stadens egna byggnader, bland annat i skolor och samlingslokaler. Alla stadsdelsområden planeras ha upprättade tillgänglighetsplaner 2006. I samband med en HSO-konferens i juni har en dialog förts mellan företrädare för staden, landstinget och handikapporganisationerna, vilket har alla förutsättningar att bli ett bra avstamp för det fortsatta tillgänglighetsarbetet fram till 2010. I likhet med handikapprörelsens företrädare anser jag att tillgänglighet inte bara omfattar fysisk tillgänglighet utan även kommunikation/information och bemötande. Detta bör beaktas i den fortsatta samordningen av tillgänglighetsarbetet.

Personer med funktionshinder har samma rätt till arbete och meningsfull sysselsättning som andra, men möter hinder som måste undanröjas av samhället. Det är viktigt att inte bygga in diskriminerande strukturer i arbetsmarknadspolitiken. Enligt stadens arbetsmarknadspolitiska riktlinjer ska alla nämnder och bolagsstyrelser ange strategiska åtgärder i verksamhetsplanen, till exempel öka antalet anställningar med anställningsstöd/lönestöd och anpassa arbetsorganisation, arbetsvillkor och arbetsplats till individens arbetsförmåga. Staden satsar också på att öka antalet praktikplatser, där varje praktikant får en handledare och handledarna kommer att erbjudas handledarutbildning. Kommunens åtgärder kompletterar men ska inte ersätta statliga åtgärder. I stadens målgrupp för arbetsmarknadsåtgärder ingår personer med ekonomiskt bistånd, arbetslösa ungdomar, SFI-elever samt personer med socialmedicinska handikapp som står till arbetsmarknadens förfogande. Självklart omfattas även personer som har funktionshinder om de ingår i målgruppen.

Det är en social rättighet att ha en bostad, vilket inte är alla människor förunnat idag. Personer med funktionshinder som behöver en bostad med särskild service är helt beroende av samhällets insatser för att kunna få ett värdigt bo-

ende. Att ha inflytande över sitt boende, exempelvis var och hur man vill bo är viktigt och diskriminerande strukturer behöver motverkas i stadsplaneringen. I staden finns ett stort behov av att modernisera och bygga nya gruppbestäder, exempelvis för personer med hjärnskada eller Asperger. Det finns också ett ökat behov av så kallat trapphusboende och andra alternativa boendeformer. Staden har därför reserverat totalt 295,6 mnkr för ombyggnader och nybyggnader inom socialpsykiatri och omsorg om funktionshindrade, varav i dagsläget återstår 196,7 mnkr. I budgeten för 2005 tillfördes ytterligare medel för att täcka ökade kostnader för bostadsanpassningsbidrag.

Stockholms stad arbetar mot diskriminering av personer med funktionshinder på en rad olika områden. Stadens höga målsättning har slagits fast i dokumentet "Lika möjligheter – allas ansvar. Plan för jämlikhet, integration och mångfald". Jämlikhet förutsätter respekt och fungerande kommunikation mellan alla människor oavsett erfarenhet, bakgrund, ålder, kön, etnicitet eller funktionshinder. Inom stadens upphandling uppmärksammas tillgängligheten genom att antidiskrimineringsklausulen även omfattar funktionshinder. Kommunfullmäktige har i juni beslutat om ett förslag att förtydliga stadens riktlinjer för serveringstillstånd med tillägg om överträdelser av gällande lagar mot diskriminering samt om skyltning och information om regler för insläpp till restaurangerna.

Sammanfattningsvis visar stadens insatser det senaste året att arbetet för att förbättra villkoren för personer med funktionshinder bedrivs på bred front inom olika verksamheter.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Kristina Axén Olin* och *Sten Nordin* (båda m) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. ge kommunstyrelsen i uppdrag att införa ett valfrihetssystem inom omsorgen om funktionshindrade
2. centralisera omsorgen om de funktionshindrade
3. därutöver anförda följande.

De funktionshindrade skall ha rätt att få en likvärdig vård, omsorg och service oavsett var i staden de bor. Så är det inte i dag. Uppdelningen av ansvar på 18 stadsdelsnämnder skapar en situation där de funktionshindrade bemöts på olika sätt i staden. Såsom handikapprådet också i sitt remissvar konstaterar blir det ett problem att upprätthålla kompetensen i dagens decentraliserade organisation.

Det finns också verksamheter som riktar sig till få personer men som för dem är av avgörande betydelse för deras livskvalitet. Varje stadsdelsnämnd har inte ett eget underlag för dem. Många får då inte välja verksamhet i annan stadsdel och råkar då ut för det som brukar kallas ”stadsdelsarrest”.

Gemensamma riktlinjer kan enbart till en viss gräns säkerställa en lika behandling i hela staden rörande omsorgen om de funktionshindrade i Stockholm. Stockholm är en stad och det finns ingen anledning till att verksamhet som är relativt begränsad till sin natur fördelas på de 18 stadsdelsnämnderna med den osäkerhet rörande lika behandling som det medför.

Om vi vill nå målet med att bli en stad för alla måste vi tillse så att bemötande och beslut om hjälp är lika i hela Stockholm. Genom att samla omsorgen om de funktionshindrade centralt under socialtjänstnämnden nås en större säkerhet i likabehandling och ett effektivare resursutnyttjande.

Valfriheten skall öka inom omsorgen om funktionshindrade. Kundval har införts inom hemtjänsten och inom ledsagarservice och avlösarservice. Valfrihet även inom de särskilda boendeformerna skall införas. Genom att centralisera omsorgen kan också de resurser som krävs lokalt i stadsdelsnämnderna för att administrera omsorgen frigöras för andra ändamål.

Reservation anfördes av borgarrådet *Lotta Edholm* (fp) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. ge kommunstyrelsen i uppdrag att införa ett valfrihetssystem inom omsorgen om funktionshindrade
2. bifalla motionen ”Bättre villkor för människor med funktionshinder”
3. därutöver anför följande.

Mycket kan förbättras inom handikappomsorgen i Stockholm. Valfriheten är ett sådant område, där många funktionshindrade i dag upplever en ”stadsdelsarrest” som hindrar dem från att delta i exempelvis dagverksamheter i andra stadsdelar. Därför bör Kristina Axén Olins förslag om att ge stadsledningskontoret i uppdrag att införa ett valfrihetssystem inom omsorgen, och utreda hur detta på bästa sätt kan organiseras, tillstyrkas.

Vi noterar att förvaltningen ser positivt på en mängd av förslagen i motionen från Jan Björklund. Förvaltningen konstaterar att ett arbete pågår i de flesta av de frågor motionen aktualiserar. Att ett arbete pågår är dock långt ifrån detsamma som att visionen blivit verklighet. Stockholm ska bli världens mest handikappvänliga stad och då krävs att staden höjer såväl ambitionsnivå som tempo i dessa frågor, i enlighet med de förslag motionen lyfter fram.

Funktionshindrades rättigheter blir alltför ofta en tillfällig symbolfråga. Behovet av ett kontinuerligt arbete för att ständigt förbättra situationen för dessa människor tenderar att hamna i skymundan. Därför krävs det konkreta skärpningar av de krav som

ställs på stadens olika verksamheter när det gäller att tillgodose funktionshindrades rättigheter. Motionen innehåller en mängd sådana förslag, och bör därför bifallas i sin helhet.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

Motion (2003:9) av Kristina Axén Olin (m) samt motion (2003:13) av Jan Björklund m.fl. (fp) anses besvarade med vad som anförs i detta utlåtande.

Stockholm den 21 september 2005

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNIKA BILLSTRÖM

Margareta Olofsson

Kerstin Tillkvist

Reservation anfördes av *Kristina Axén Olin, Sten Nordin, Kristina Alvendal* och *Peter Lundén-Welden* (alla m) med hänvisning till reservationen av (m) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av *Lotta Edholm* och *Ulf Fridebäck* (båda fp) med hänvisning till reservationen av (fp) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

Kristina Axén Olin (m) har i en motion (2003:9), *bilaga 2*, föreslagit kommunfullmäktige att besluta att omsorgen om funktionshindrade centraliseras och att ett valfrihetssystem för de funktionshindrade införs.

Jan Björklund m.fl. (fp) föreslår i en motion (2003:13), *bilaga 3*, en ny handikappreform för ökad tillgänglighet och bättre villkor för funktionshindrade i Stockholm.

REMISSER

Motion 2003:9 av Kristina Axén Olin (m)

Motionen har remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänstnämnden, stadsdelsnämnderna Maria-Gamla stan, Spånga-Tensta och Älvsjö samt kommunstyrelsens handikappråd.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande av den 18 augusti 2003 är i huvudsak av följande lydelse.

De funktionshindrade har rätt att få en likvärdig vård, omsorg och service oavsett var i staden de bor. Stockholm stads riktlinjer för insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL för barn, ungdom och vuxna med funktionshinder skall tillämpas oavsett var i socialtjänstens organisation dessa frågor aktualiseras. Stadsledningskontoret anser inte att centraliseringen ökar de funktionshindrades lika behandling i staden utan detta uppnås genom utbildning och tydliga riktlinjer. Stadsledningskontoret anser det vara av yttersta vikt att hänsyn tas till funktionshindrades möjligheter att få träffa sin beståndshandläggare utan att behöva vidta långa resor. Närheten till stadsdelsförvaltningen ökar även biståndshandläggarnas möjlighet att skapa en helhetssyn om den funktionshindrades totala behov av insatser och därvid vidta andra åtgärder. Det är olyckligt om den funktionshindrade måste vända sig till olika förvaltningar och handläggare för att få hjälp.

Kommunstyrelsen har i uppdrag att under 2003 utvärdera valfrihetssystemet inom omsorg om funktionshindrade. Stadsledningskontoret anser inte att några förändringar av det nuvarande valfrihetssystemet bör göras innan utredningen är klar.

Stadsledningskontoret anser att motion nr 9/2003 av Kristina Axén Olin (m) kan anses besvaras med det av kontoret anförda.

Socialtjänstnämnden beslöt den 26 augusti 2003 att överlämna och åberopa tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordföranden *Peter Lundén-Welden m.fl.* (m), bilaga 1.

Reservation anfördes av ledamöterna *Ann-Katrin Åslund m.fl.* (fp), bilaga 1.

Reservation anfördes av ledamoten *Désirée Pethrus Engström* (kd), bilaga 1.

Socialtjänstförvaltningens tjänsteutlåtande av den 14 juli 2003 är i huvudsak av följande lydelse.

Kristina Axén Olin (m) framhåller vikten av att alla funktionshindrade blir lika behandlade i staden både när det gäller bemötande och beslut om insatser. En väg att nå dit är en centralisering av omsorgerna om funktionshindrade.

Förvaltningen har ingen annan uppfattning än motionären när det gäller den enskildes rätt till likställighet vid utredningar och beslut inom staden. Ett bra verktyg för att nå likabehandling är de riktlinjer som utarbetats för handläggning av insatser inom funktionshinderområdet och utbildningarna kring dessa. En centralisering av omsorgerna om funktionshindrade skulle troligen stärka möjligheterna till likabehandling. Det bör dock understrykas att alla bedömningar är individuella. Genom en centralisering går man också miste om den lokala förankringen och möjligheterna att samordna insatserna på ett bra sätt. Det kan gälla samordning med primärvård samt andra verksamhetsområden inom stadsdelsförvaltningarna, t ex individ- och familjeomsorg.

Kristina Axén Olin (m) vill bygga vidare på det valfrihetssystem som inleddes under den förra mandatperioden. Valfriheten ska omfatta alla verksamhetsdelar där kommunen är ansvarig. Motiveringen är bl a att den enskilde ges möjlighet att välja vem som ska utföra beviljade insatser.

LSS, Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, bygger på den enskildes medverkan och rätt att själv bestämma hur stödet ska vara utformat och vem som ska ge stödet. Som exempel kan LSS-insatsen personlig assistans nämnas som är ett personligt utformat stöd som ges i olika situationer av ett begränsat antal personer. Den enskilde väljer själv vem som ska utföra stödet. Det är förvaltningens uppfattning att ett införande av valfrihetssystem inom omsorgen om funktionshindrade inte skulle innebära någon större skillnad för den enskilde. Funktionshindrade har genom LSS laglig rätt att själva välja och påverka det stöd de får.

Utvärderingen av det införda valfrihetssystemet inom omsorgen om funktionshindrade är ännu inte klar. Socialtjänstförvaltningen anser att förslaget i motionen måste föregås av en ingående analys som underlag, en analys som även innefattar den utvärdering som ska genomföras. Förvaltningen föreslår därför att staden bör avvakta utvärderingens resultat. Först därefter kan ställning tas till Kristina Axén Olins (m) förslag.

Maria-Gamla stans stadsdelsnämnd beslöt den 12 juni 2003 att som svar på remissen överlämna ärendet utan eget ställningstagande.

Reservation anfördes av ledamöterna *Sofia Arkelsten, Gunnel Laufke* och tjänstgörande ersättaren *Margaretha Swanström* (alla m) till förmån för förvaltningens förslag.

Maria-Gamla stans stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 26 maj 2003 är i huvudsak av följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen har gjort en bedömning av effekterna av en centralisering av omsorgen om funktionshindrade utifrån följande funktioner:

Planering av bostäder

En central planering av utbyggnaden av gruppboendestäder med särskild service är till fördel för den enskilde. Samarbete stadsdelsnämnderna emellan kommer att vara än viktigare när staden under åren 2003-2007 kommer att bygga ca 400 bostäder med särskild service enligt LSS.

Förmedling av bostäder

För att få en effektivare förmedling av bostäder enligt LSS mellan stadsdelsnämnderna tror stadsdelsförvaltningen på en central förmedling av bostäderna. Alla beslut om placeringar bör överlåtas till en central förmedlingsgrupp att prioritera. En central förmedling av bostäderna skulle vara till en fördel för den enskilde och ge en bättre överblick av stadens bostäder med särskild service. Den centrala förmedlingen bör omfatta samtliga boendeformer enligt LSS § 9:9.

Planering av daglig verksamhet

En samlad planering för daglig verksamhet till personer vilka tillhör personkrets 1 och 2 enligt LSS skulle ge möjligheter till ett mera genomtänkt arbetssätt och i förlängningen innebära en kvalitetshöjning av verksamheten. Förutsättningarna för att omstrukturera verksamheterna vid förändrade behov blir lättare med en central planeringsfunktion. En annan möjlighet som ges är att utjämna hyreskostnaden mellan de olika verksamheterna så att prissättning blir likvärdig. Idag förekommer det ofta att den dagliga verksamheten som ligger i innerstaden har ett högre pris än liknande verksamheter i närförort på grund av dyrare lokalkostnader.

Planering för mindre "funktionshindersgrupper"

Små grupper med funktionshinder t ex grav utvecklingsstörning, autism och autismliknande tillstånd, syn- och hörselskador synliggörs mera i en centraliserad organisation och resurserna/kompetensen för dessa grupper skulle användas på ett effektivare

sätt. Med en samlad planering för dessa grupper blir det lättare att överblicka framtidens behov av verksamheter och personalkompetenser.

Biståndshandläggning

En centralisering av biståndshandläggningen skulle innebära organisatoriska problem. De funktionshindrades problematik medför ofta kontakter med andra avdelningar inom stadsdelsnämnden t.ex barnomsorg, skola och fritidsverksamhet. Behovet av samordning mellan avdelningarna är idag stort. Vid en centralisering kommer avståndet mellan biståndshandläggarna och övriga avdelningars verksamhet att öka och förutsättningarna för samarbetet att försämrats.

En stor uppgift för biståndshandläggarna är att ha lokal kännedom om stadsdelsnämndens område för att kunna samordna servicen och arbeta för en normalisering av de funktionshindrades livsvillkor.

Valfrihetssystem

De funktionshindrade har redan idag stora möjligheter att välja vem som ska utföra omsorgen. Under år 2002 infördes kundvalsmodellen inom hemtjänst, ledsagning och avlösning. Sedan år 1994 finns möjlighet att välja personlig assistans. En successiv utökning av valfrihetssystemet är att föredra så att nuvarande verksamheter får möjligheter till en anpassning.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslöt den 28 augusti 2003 att överlämna och åberopa tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av ledamöterna *Tomi Liljeqvist, Christer Grunder och Madeleine Jacobsson* (alla m), bilaga 1.

Reservation anfördes av ledamoten *Bengt Porseby* (fp) samt tjänstgörande ersättarna *Uno Gustin* (kd) och *Jan Håkansson* (fp), bilaga 1.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 30 maj 2003 är i huvudsak av följande lydelse.

De problem förvaltningen ser inom omsorgen för funktionshindrade är inte av organisatorisk art utan handlar mer om bristen på resurser. Med nuvarande schabloner går det inte att driva gruppboenden för fyra boende, som riktlinjerna anger, oavsett om besluten fattas centralt eller lokalt.

Förvaltningen kan se vissa fördelar med att centralisera vissa delar, t.ex. den myndighetsutövning som rör olika boendeformer. Genom att centralisera denna del av myndighetsutövningen kommer färre antal personer att handlägga sådana insatser, vilket på sikt medför att en specialisering kommer att utvecklas. Detta kan gynna bru-

karna och medföra bedömningar på mer likartade grunder. Ett sådant synsätt kan dock överföras på stadsdelarnas samtliga ärendetyper och måste vägas mot närhetsprincipen som handläggning i stadsdelen innebär och dess fördelar. Lokalt placerade handläggare gör att brukarna lätt kan besöka sin handläggare. Detta är speciellt viktigt i invandrarstäta områden, där språksvårigheter gör att man hellre söker upp sin handläggare än ringer. En centralisering skulle också innebära långa tidskrävande resor för att besöka brukarna. Sammantaget anser förvaltningen att fördelarna med närhet mellan brukare och beslutsfattare överväger.

Då utbudet av gruppboheter är betydligt mindre än behovet, är det viktigt att kriterierna för prioritering vid erbjudande av bostad med särskild service är tydliga i staden och sker på likartade grunder. Det viktigt att satsa på centrala utbildningar, nätverksträffar samt fortsatt utveckling av riktlinjer.

Älvsjö stadsdelsnämnd avstår från att yttra sig över motionen.

Kommunstyrelsens handikappråd beslutade den 10 juni 2003 att lämna ett eget yttrande som svar på remissen. Yttrandet lyder i huvudsak enligt följande.

Centralisering av omsorgen om de funktionshindrade

Vi anser att det finns skäl att, med de erfarenheter som nu finns, göra en översyn av de olika funktionerna inom socialtjänsten. Översynen ska ge underlag för en bedömning av vilka funktioner som lämpar sig bäst att sköta centralt i staden och vilka som bör ligga decentraliserat på stadsdelsnämnder. I staden finns t.ex. expertis inom områden som betyder mycket för ett begränsat antal invånare. En sådan expertis kan knappast finnas på varje stadsdelsförvaltning. Det finns också verksamheter som riktar sig till få personer men som för dem är av avgörande betydelse för deras livskvalitet. Varje stadsdelsnämnd har inte ett eget underlag för dem. Å andra sidan finns åtskilliga funktioner som riktar sig till många personer inom varje stadsdel. När det gäller dem kan kunskap finnas på varje stadsdelsförvaltning. Förutsättningar finns också att ordna verksamheter med god kvalitet på ett rationellt sätt. Där kan närheten till dem som ansvarar för verksamheten vara en viktig kvalitet för brukarna.

Vi föreslår därför att

Kommunstyrelsen föranstaltar om en översyn av de olika funktionerna inom socialtjänsten med ovanstående syfte och att företrädare för handikapprörelsen ges möjligheter att delta i den.

Förbereda införande av valfrihetssystem inom omsorgen om de funktionshindrade

Vi anser att valfrihet är en viktig kvalitet i omsorgen om personer med funktionsnedsättningar. Det är en allvarlig fråga som kräver noggranna överväganden. Det är de människor som är beroende av stöd i olika former som själva måste avgöra hur valfriheten bäst garanteras och i vilka avseenden som en valfrihet är betydelsefull.

De system för att skapa valfrihet för brukarna som tillämpats under några år i staden ska nu utvärderas. Den utvärderingen måste enligt vår mening ligga till grund för övervägandena om den framtida ordningen. Självfallet måste brukarna spela en central roll i utvärderingen.

Vi föreslår därför

- att utvärderingen av konkurrensutsättningar, avknoppningar, upphandlingar och pengsystem avvaktas innan staden sätter igång några överväganden om ett framtida valfrihetssystem
- att representanter från handikapprörelsen knyts till utvärderingen

Motionen 2003:13 av Jan Björklund m.fl. (fp)

Motionen har remitterats till stadsledningskontoret, gatu- och fastighetsnämnden, näringslivsnämnden, socialtjänstnämnden, stadsbyggnadsnämnden, stadsdelsnämnderna Farsta, Kista och Norrmalm samt kommunstyrelsens handikappråd.

Gatu- och fastighetsnämnden beslöt den 25 november 2003 att överlämna och återopa tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av ledamöterna *Ulf Fridebäck* (fp) och *Martina Lind* (fp) enligt det av ledamoten *Ulf Fridebäck m.fl.* (fp) framställda yrkandet, bilaga 1.

Gatu- och fastighetskontorets tjänsteutlåtande av den 7 november 2003 är i huvudsak av följande lydelse.

Kontoret instämmer i stort sett i de åsikter som framförs i motionen. Det är angeläget att staden har som målsättning att alla ska ges förutsättningar att leva på samma villkor.

En ny handikappreform – gör Stockholm tillgängligt

Kontoret arbetar med de aktuella frågorna och utvecklingsarbete kan påskynda att Stockholm blir en stad med hög grad av tillgänglighet.

Bl.a. pågår följande:

Den yttre miljön förbättras. Bl a åtgärdas parker, lekplatser, badplatser och övergångsställen. Trappor kontrastmarkeras och förses med ledstänger, soffor sätts ut, belysning förbättras, ramper, hissar och toaletter byggs.

Tillgänglighetsplaner tas fram för varje stadsdel så att prioriteringar av åtgärder kan ske utifrån de största behoven.

Utvecklingsarbete sker när det gäller t ex taktila plattor och kontrastmarkeringar vilket underlättar framkomligheten för personer med synskador.

Information lämnas genom en databas ” Entré Stockholm” om vilken tillgänglighet biografier, teatrar, restauranger etc har.

Handikappråden är delaktiga i det arbete som bedrivs. Efter behov tillsätts arbetsgrupper med representanter för handikapporganisationerna. Arbetsgrupper har bildats för t ex skyltning med representanter för Föreningen för utvecklingsstörda och för offentliga toaletter med representanter från olika handikapporganisationer.

Arbete och meningsfull sysselsättning

Kontakt har tagits med näringslivet och i förlängningen kan staden medverka till att öka tillgängligheten till butiker och offentliga lokaler. Arbetsplatserna kan därmed också bli bättre ur tillgänglighetssynpunkt. Detta betyder ökade möjligheter för personer med funktionshinder att få arbete. Genom att staden får bättre kommunikationsvägar kan också detta medföra att det går lättare att ta sig till och från arbetsplatsen.

Bostäder för funktionshindrade

Kontoret anser att målet ska vara att bostäderna och utemiljöerna ska göras tillgängliga för alla utan förbehåll. Om inte det finns en hög målsättning finns risk för att dåliga lösningar tillämpas. Med bra planering och med dagens teknik kan bostäder och den yttre miljön ges en god kvalitet. På detta sätt minskas också behovet av särskilda bostäder för personer med funktionshinder. Äldre kan bo kvar i sina lägenheter trots nedsatta funktioner i större utsträckning och ”besökstillgängligheten” ökas t ex så att barn och ungdomar med funktionshinder kan besöka sin kamrater.

Ett program för den inre miljöns tillgänglighet, BAS-program - Stockholms stad riktlinjer för tillgängliga och användbara byggnader - tas fram i samarbete med SBN i likhet med det program som finns för den yttre miljön. BAS-programmet ska visa på hur staden tolkar och tillämpar plan- och bygglagsstiftningen.

Kontoret deltar mycket aktivt i stadens samlade arbete för utbyggnad av gruppbo- städer för personer med funktionshinder. Kontoret gör kontinuerligt genomgångar av lämplig mark för nybyggnad och tomställda lokaler prövas alltid om de kan byggas om till bostäder för olika grupper med funktionshinder. I samband med att markanvisning sker bevakas alltid stadens olika behov av lokaler där gruppbo- städer för funktionshindrade är en del. Det finns numera alltid en skrivning om att bostäder för personer med funktionshinder ska prövas i projektet. Även i samband med planärenden bevakas detta. När nyproduktion av gruppbo- städer sker i bostadsrättsupplåtelse ansvarar kontoret för köpet av lägenheterna som sedan hyrs ut till ansvarig förvaltning som i sin tur hyr ut till den enskilde personen. Detta sker i mycket nära samarbete med stadsdels- förvaltningarna och socialtjänstförvaltningen som i detta sammanhang har ett över- gripande och samordnande ansvar.

Arbete mot diskriminering av funktionshindrade

Utbildning av anställda och arbete med attitydpåverkan är viktigt. Kontoret har fortlö- pande insiktsutbildningar då politiker och tjänstemän får pröva på att vara rörelsehind- rad och att vara synskadad.

Om målet att Stockholm ska bli världens tillgängligaste stad ska förverkligas måste hela staden samverka och ta sitt ansvar. Stadens ledning måste ge klara direktiv och förankring måste ske i alla nämnder och styrelser.

I revisionsrapporten stadens arbete för ökad tillgänglighet Dnr 420/70-03 har kontoret utförligt redovisat sin verksamhet med bl a tillgänglighetsfrågorna. Kontoret hänvisar till denna rapport.

Näringslivsnämnden beslöt den 23 september 2003 att överlämna och åberopa tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av *Petter Odmark m.fl.* (fp), bilaga 1.

Näringslivskontorets tjänsteutlåtande av den 30 juni 2003 är i huvudsak av följande lydelse.

Stockholms stad har som mål att bli världens mest tillgängliga stad/huvudstad senast år 2010. Ett s k tillgänglighetsprojekt startade på gatu- och fastighetskontoret i januari 1999. Tillgänglighetsprojektet arbetar med att göra förbättringar i framkomlighet och användbarhet för personer med funktionshinder. Åtgärder görs på stadens mark samt i de fastigheter som förvaltas av Stockholms stad/gatu- och fastighetskontoret. En åtgärdsplan tas fram varje år tillsammans med stadsdelsförvaltningarna och handikappråden för vad som ska göras i de 18 olika stadsdelarna.

Näringslivsnämnden inrättade i januari 2003 ett handikappråd som ser över hur man jobbar med handikappfrågor. Vid det senaste mötet i rådet den 4 juni 2003 kom rådet fram till ett antal punkter där näringslivskontoret kan arbeta bättre med de funktionshindrades frågor. Punkterna gäller bl a ansvarsfördelningen av frågorna på kontoret, personalutbildning och en utveckling av kontorets handikapplan.

Det är av stor vikt att funktionshindrade har samma möjligheter till arbete som alla andra. Arbetsgivare måste ta till vara den kompetens de funktionshindrade har och anpassa arbetsplatsen efter deras behov.

Socialtjänstnämnden beslöt den 4 november 2003 att åberopa förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av ledamöterna *Ann-Katrin Åslund m.fl.* (fp), bilaga 1.

Socialtjänstförvaltningens tjänsteutlåtande av den 4 september 2003 är i huvudsak av följande lydelse.

Motionen har en hög ambitionsnivå, vilket är bra när det gäller frågor om förutsättningar för funktionshindrade. Samtidigt konstaterar förvaltningen att ett arbete pågår med de flesta frågor som motionärerna aktualiserar. I en del fall är också huvudfrågan att gällande lagar ska efterföljas av staden; vilket är ett ansvar för alla.

Tillgängligt samhälle

Björklund m.fl. (fp) föreslår att varje nämnd ska presentera en åtgärdsplan för ökad tillgänglighet. Anvisningar för handikapplaner finns men ska förbättras. Arbetet pågår för närvarande med ett handikappolitiskt program där inriktningsmål för staden anges. Där kommer eventuellt att föreslås att alla nämnder och styrelser ska göra egna åtaganden som ska föras in i verksamhetsplanen. Förslaget att intresseorganisationerna ska medverka i tillgänglighetsarbetet är mycket bra och förvaltningen anser att det är naturligt att det sker genom befintliga handikappråd.

Motionärerna tar även upp att framtida byggnadsprojekt ska innefatta ett aktivt arbete med tillgänglighetsaspekter. Förvaltningen konstaterar att hänsyn till tillgänglighetsaspekter finns inskrivet i plan och bygglagen men också att arbetet med ökad tillgänglighet måste bli bättre integrerad med stadens översiktsplan och de planprocesser stadsbyggnadsnämnden och gatu- och fastighetsnämnden ansvarar för.

Rätt till arbete

Motionärerna föreslår att staden på bred front inrättar handledare – s.k. ”job-coach” – för funktionshindrade. Förvaltningen anser att förslaget är intressant men att frågan behöver utredas närmare. Huvudansvaret för personer med funktionshinder är statligt och administreras av Länsarbetsnämnden (LAN). Detta sker bl.a. genom LANs arbetsmarknadspolitiska program för funktionshindrade (Sius). Risken för en sammanblandning av ansvarsgränser är stor och förvaltningen föreslår att frågan om ”vem” som äger frågan – staten eller kommunen – bör utredas närmare.

Den modell för handledning Sius använder sig av utgår från samma metod som den Jan Björklund m.fl. (fp) föreslår att Stockholms stad ska arbeta efter, Supported employment.

Förvaltningen anser det betydelsefullt att staden, i valet av metod först inhämtar kunskap från liknande projekt. Bland annat bör de EU-projekt som staden driver – och som syftar till att få människor i arbete – utvärderas. Dessa projekt har ett flitigt kunskaps- och erfarenhetsutbyte med liknade projekt i Europa. En generell lärdom i arbetet att hjälpa funktionshindrade personer in på arbetsmarknaden tycks vidare vara att det är en fördel om det finns flera olika modeller att välja mellan när ett handledar- eller mentorskap organiseras. Förutsättningar och behov varierar mellan olika individer. De olika modellerna och angreppssätten behöver också göra det.

Bostäder för funktionshindrade

Förvaltningen instämmer i att det är av största betydelse att funktionshindrade har ett bra boende och att funktionshindrade får bo var de vill. Förvaltningen bejakar också motionärernas åsikt att det är viktigt att den, som har behov av hjälp i hemmet ska få välja hemtjänstutförare. En sådan valmöjlighet har redan införts.

Gruppboendestäder för utvecklingsstörda

Motionärerna påpekar att det råder stor brist på gruppboendestäder för utvecklingsstörda trots den pågående satsningen att bygga fler gruppboendestäder för gruppen. Kommunfullmäktige antog 2001 en femårsplan för utbyggnad av drygt 400 bostäder. Stimulansmedel om 220 mkr finns.

Förvaltningen, som har en samordnande funktion i framtagandet av dessa nya gruppboendestäder, bedömer att full behovstäckning kommer att åstadkommas inom den beslutade planperioden.

En översyn pågår av ersättningsystemet för driften.

Basanpassning av nyproducerade lägenheter

Regler och tillvägagångssätt för basanpassning av nyproducerade lägenheter står att läsa i Plan och bygglagen och i Boverkets byggregler "Bygg ikapp handikapp". Förvaltningen förordar att Stadsbyggnadsnämnden och Gatu- och fastighetsnämnden bättre följer upp att gällande lag och regler efterföljs. Avvikelse från tillgänglighetsaspekter föreskrivna i Plan- och bygglagen bör inte medges i nuvarande omfattning.

Väntetider för bostadsanpassning

Idag uppgår väntetiderna till första hembesöket, i ärenden som kräver en behovs- och åtgärdsutredning, till 7-8 månader. Detta är för lång tid. Förvaltningen vill dock särskilt betona att väntetiderna under inga omständigheter får minskas till priset av att den enskilde inte erhåller nödvändig hjälp och stöd i ansöknings- och utredningssituationen.

Diskrimineringsfrågor

Förvaltningen föreslår att initiativ tas till en utredning i vilken ska undersökas om staden i sin tillståndsgivning för t.ex. utskänkning kan införa en klausul att tillstånd kan återkallas på grundval av diskriminering. Den av motionärerna föreslagna utbildningssatsningen av stadens personal är viktig men behöver utredas närmare.

Stadsbyggnadsnämnden beslöt den 27 november 2003 att återropa tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande av den 4 november 2003 är i huvudsak av följande lydelse.

Kontoret instämmer i stort sett i de åsikter som framförs i motionen. Det är angeläget att staden har som målsättning att alla ska ges samma förutsättningar att kunna ta sig fram, att kunna ta del av olika utbud och att få information, service och arbete.

Kontoret anser t o m att målet kan sättas högre än vad som framgår i motionen. Där anges att nyproducerade bostadshus "så långt det är möjligt" bör anpassas till människor med funktionshinder och att den yttre miljön kring bostäderna i möjligaste mån bör vara anpassad.

För kontoret är de lagstadgade kraven på tillgänglighet en lägsta nivå som *skall* uppfyllas. Det är byggherren som ansvarar för att kraven på tillgänglighet i byggnaden uppfylls. När ny bebyggelse inte är tillgänglig innebär det att byggherren inte tagit sitt ansvar. Kontoret utövar sin tillsyn bl.a på så sätt att en särskild sakkunnig i tillgänglighet utses i de flesta nybyggnadsärenden. Denna åtgärd har förbättrat tillgängligheten i nyproduktionen, men fortfarande uppfylls inte samhällets krav i tillräcklig grad. Sanktionsmöjligheterna är för få och kostnaderna inte tillräckligt kännbara när fel begås.

En översyn pågår av plan- och bygglagen och kontoret tar för givet att de synpunkter, som genom åren framförts på sanktionssystemet, beaktas.

Utöver de lagstadgade kraven som gäller, har staden en högre ambitionsnivå, som kontorets personal arbetar för att uppnå i arbetet med såväl översiktsplan och detaljplan som bygglov och bygganmälan.

Tillsammans med gatu- och fastighetskontoret har kontoret varit med och utformat ett utemiljöprogram för att förbättra tillgängligheten utomhus. Programmet godkändes i gatu- och fastighetsnämnden i maj 2001 och kopplas därefter till nya markanvisningsavtal och exploateringsavtal. Detta innebär att höga krav på tillgängligheten för funktionshindrade kommer att kunna ställas på mark som staden äger och på utemiljön till byggnadsprojekt där programmet gäller.

Kontoret arbetar vidare tillsammans med gatu- och fastighetskontoret med ett BAS-program, ett innemiljöprogram för tillgängligheten. Även detta program kommer, när det är färdigt och taget i de politiska nämnderna, att kopplas till markanvisningsavtal och exploateringsavtal. Detta arbete kommer att leda till och påskynda att Stockholm blir en stad med hög grad av tillgänglighet.

Utbildning av anställda och arbete med attitydpåverkan är viktigt. Kontoret har fortlöpande insiktsutbildningar då politiker och tjänstemän får pröva på att vara funktionshindrade i trafiken och att testa inomhusmiljön.

Ett tillgänglighetsguide har upprättats över allmänna lokaler och flerbostadshus i Stockholm. Med guiden vill staden informera enskilda personer om tillgängligheten till lokaler och byggnader. Dessutom finns i materialet en kunskap om hur tillgängligheten faktiskt ser ut. Denna kunskap ska användas som underlag för att på sikt förbättra tillgängligheten.

Kontoret ansvarar för bostadsanpassningsbidraget. Ett bidrag som är nödvändigt, dels för att individuellt anpassa en bostad när samhällets krav på tillgänglighet i nybyggnad inte räcker till, dels är nödvändigt för att möjliggöra boende i befintlig bebyggelse. Målsättningen är att behandla inkommande ärenden inom tre månader och kontoret har tillförts medel för att uppnå denna.

Det finns en brist på gruppbestäder för personer med olika behov. Kontoret ansvarar för att planläggning sker för gruppbestäder. Detta sker dock inte på kontorets initiativ, utan på socialförvaltningens. De önskemål som framförs i arbetet med nya detaljplaner kan i regel tillgodoses.

Kontoret arbetar vidare med att lägga information och e-tjänster på internet för att öka tillgängligheten. Sidorna i Stockholmsportalen går att anpassa enligt WAI:s (Web Accessibility Initiative) riktlinjer för personer med olika funktionshinder. Portalen är också anpassade för personer som behöver information på lätt svenska och med en form och struktur som är anpassade för dem.

Handikapprådet deltar i det arbete som bedrivs på kontoret.

Personer med funktionshinder får inte diskrimineras. Kontorets arbete med att göra den fysiska miljön tillgänglig är en viktig del i arbetet att motverka diskriminering.

En stor satsning pågår alltså för att tillgodose en del av de behov som nämns i motionen. Det återstår dock mer att göra. Om målet att Stockholm ska bli världens tillgängligaste stad ska förverkligas måste hela staden samverka och alla ta sitt ansvar.

Farsta stadsdelsnämnd beslöt den 27 november 2003 att överlämna och åberopa tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordföranden *Madeleine Sjöstedt m.fl.* (fp) till förmån för eget yrkande om bifall av motionen.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 20 oktober 2003 är i huvudsak av följande lydelse.

Förvaltningen delar motionens inställning att alla människor ska tillförsäkras integritet, självbestämmande och delaktighet samt att människor med funktionsnedsättning skall ha samma möjlighet som alla andra att leva ett självständigt liv. Målet för den svenska handikappolitiken har sedan länge varit att människor med funktionsnedsättningar ska kunna leva under jämlika villkor. Trots detta är villkoren ojämlika och det finns olika former av hinder som utgör ett handikapp för personer med funktionshinder.

Farsta stadsdelsnämnd har genomfört särskilda insatser under det europeiska handikappåret i syfte att synliggöra problematiken, att öka kunskapen om levnadsvillkoren för personer med funktionshinder samt att motverka fördomar. Farsta stadsdelsnämnd har också antagit en handikapplan för 2004 som genom ett mer aktivt förhållningssätt

syftar till delaktighet på lika villkor. Förvaltningen har ett gott samarbete med det lokala handikapprådet som på olika sätt bidrar med sitt expertkunnande.

Tillgänglighet

Förvaltningen delar uppfattningen att tillgängligheten måste ökas. Förvaltningen vill påpeka att tillgänglighet inte bara handlar om den fysiska miljön. Det handlar till exempel också om tillgång till information och att informationen utformas på ett sådant sätt att olika grupper kan tillgodogöra sig informationen.

Genom den inventering av inomhusmiljön som tidigare har genomförts i förvaltningens lokaler har det uppmärksammats att tillgängligheten i skolor och förskolor är bristfällig. Det drabbar inte bara eleverna utan också föräldrar med funktionshinder som inte kan delta i föräldramöten eller på annat sätt besöka sina barns skolor och förskolor. Ett hinder för att bygga bort denna brist är att alla tillgänglighetsskapande åtgärder påverkar hyran och därmed också skolornas budget för undervisning. För att komma till rätta med denna problematik anser förvaltningen att medel för anpassning av skolor och förskolor borde budgeteras centralt på liknande sätt som för utemiljön.

Stockholms stad har anslagit 100 Mkr till tillgänglighetsskapande åtgärder i utemiljön. Pengarna finns i gatu- och fastighetsnämndens budget och det är också där ansvaret för att inventera utemiljön ligger. Under detta år inventeras utemiljön i Farsta av GFK och stadsdelförvaltningen gemensamt. Det lokala handikapprådet har utsett två representanter att följa detta arbete. Än har förvaltningen ingen helhetsbild av tillgängligheten i utemiljön.

Under 2004 kommer förvaltningen också genom en enkel enkät att fråga andra huvudmän, som tillhandahåller lokaler där allmänheten har tillträde, om tillgängligheten i syfte att framställa en lokal tillgänglighetsguide avseende allmänna lokaler i Farsta.

Arbete och meningsfull sysselsättning

Förvaltningen delar motionens syn att funktionshindrade ska ha möjlighet till arbete och meningsfull sysselsättning. När det gäller *job coaching* och *supported employment* är förvaltningen positiv till detta arbetssätt. Det finns dock anledning att överväga vilka målgrupper som är socialtjänstens ansvar och för vilka ansvaret ligger på andra myndigheter, som försäkringskassan och arbetsmarknadsmyndigheterna.

Enligt gällande lagstiftning är personer som omfattas av LSS 1:1 och 1:2 berättigade till daglig verksamhet. Detta kan naturligtvis innebära en modell med *job coaching* och *supported employment*. Modellen har t.ex. med framgång använts för att bistå personer med autism, såsom Aspergers syndrom, till ett förvärvsarbete.

Förvaltningen anser det viktigt att betona att även de som inte kan förvärvsarbete erbjuds daglig verksamhet eller sysselsättning av god kvalitet. Ett exempel på detta är Hökarängens dagliga verksamhet som bl.a. bedriver café- och konferensverksamhet, kontorsservice och parkskötsel.

Enligt Farsta stadsdelsnämnds handikapplan för 2004 kommer ett flertal konkreta åtgärder att vidtas för att öka möjligheten till förvärvsarbete för personer med funk-

tionshinder. T.ex. ska vid nyanställningar prövas om anställningen kan besättas av en person med lönebidrag eller personligt biträde. Ett annat exempel är att praktikplatser för personer med funktionshinder kommer att inrättas.

Bostäder för funktionshindrade

Förvaltningen delar uppfattningen att det behövs fler gruppboendestäder för personer med utvecklingsstörning.

Enligt en inventering i hela Stockholms kommun är 426 personer i behov av boende i gruppboendestad före 2006. 42 av dessa är hemmahörande i Farsta. Genom den stadsovergripande samverkansgruppen har planeringen underlättats. Förvaltningen vill dock påpeka att driften av nya gruppboendestäder måste garanteras fullt ut genom nya medel. Det är inte rimligt om nya gruppboendestäder delvis ska finansieras genom nedskärningar i redan befintlig verksamhet.

I Farsta finns det planer på att inrätta minst en och helst två nya gruppboendestäder i nyproduktion i Sköndal. Vidare kommer gruppboendestäderna Strandvillan och Ekliden att byggas om till dagens boendestandard. Förvaltningen medverkar på alla sätt till att fler gruppboendestäder kan komma till stånd och vill framhålla att det är viktigt att inte bara nybyggnationer utan även ombyggnationer ges ett ekonomiskt stöd i form av stimulansbidrag. Risken är annars uppenbar att omoderna gruppboendestäder successivt töms och att kön till gruppboendestäder ökar. Ett ytterligare problem kan vara om det i huvudsak byggs bostadsrätter. Intresset är då inte alltid så stort att inrymma gruppboendestäder.

Ett nytt stödboende för personer med psykiska funktionshinder har öppnats i Svedmyra under hösten. Det är angeläget att även den målgruppen ges mer uppmärksamhet och att olika boendeformer inrättas.

Arbete mot diskriminering av funktionshindrade

Förvaltningen anser att det är oacceptabelt om människor diskrimineras vare sig det är på grund av funktionsnedsättning, kön, etnicitet, ålder, sexuell läggning eller av andra skäl. Ett exempel på hur människor kränks är genom andras sätt att uttrycka sig och använda ord och frågan om språket finns med i Farstas handikapplan av den anledningen. Genom information och utbildning kan förvaltningens anställda anamma ett bemötande som inte får personer med funktionshinder att känna sig kränkta och diskriminerade.

När förvaltningen har valt att vända sig till allmänheten under det europeiska handikappåret handlar det i stor utsträckning om att motverka fördomar och öka insikten, åtgärder som om de lyckas även kan motverka diskriminering. Enligt handikapplanen kommer en vidare inventering av informationsbehovet att göras, både avseende allmänheten, de anställda och politikerna, men också information till personer med funktionshinder om vilka rättigheter och vilket stöd som finns. En policy kommer också att arbetas fram för att undvika diskriminering vid anställning och på arbetsplatser i Farsta stadsdel.

Förvaltningen anser slutligen att stadens egen diskrimineringsfunktionär innebär ett visst skydd mot diskriminering.

Kista stadsdelsnämnd beslöt den 23 oktober 2003 att överlämna och åberopa tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av ledamot *Lotta Gravenius m.fl.* (fp), bilaga 1.

Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 14 augusti 2003 är i huvudsak av följande lydelse.

Motionens förslag ligger helt i linje med intentionerna i den nationella handlingsplanen "Från patient till medborgare" (Reg. prop. 1999/2000:79) som antogs av riksdagen år 2000. Rätten till självbestämmande, delaktighet och ett självständigt liv utgör grundpelare i lagstiftningen för samhällets insatser för människor med funktionshinder. De problem som motionärerna berör beskrivs även i olika styr- och policydokument samt påtalas kontinuerligt av handikapprörelsen.

Gör Stockholm tillgängligt

Det behövs "en ny stor handikappreform" för att drastiskt förbättra tillgängligheten i staden, hävdar motionärerna, och föreslår att varje nämnd ska presentera en åtgärdsplan för ökad tillgänglighet.

Stadsdelsförvaltningen ser positivt på förslaget. Samtidigt pågår redan flera bra projekt med samma syfte. Stockholms stads tillgänglighetsprojekt är ett exempel där man "dammsugit" och kartlagt tillgänglighetsproblem i den yttre miljön i samverkan med handikappråd och -organisationer ute i olika stadsdelar. År 2006 ska varje stadsdel ha en egen tillgänglighetsplan över hur brister i tillgänglighet ska åtgärdas. Väl utarbetade tillgänglighetsplaner med kostnadsberäknade åtgärder bör kunna utgöra ett gott styrmedel för ökad tillgänglighet.

I sammanhanget vill förvaltningen betona att tillgänglighet inte enbart handlar om fysisk tillgänglighet utan om tillgänglighet i vidare bemärkelse, som innefattar att kunna ta del av samhällsinformation, litteratur, olika fritids- och kulturella aktiviteter.

Det framhålls i motionen att handikapporganisationerna måste engageras i all planering och alla beslut som rör personer med funktionshinder redan i ett initialskede, vilket borde vara en självklarhet. Erfarenheterna visar att stadens förvaltningar och bolag brister i detta hänseende, vilket tyder på att det behövs ännu tydligare instruktioner för hur handikapprörelsens synpunkter och erfarenheter systematiskt ska tas tillvara.

Arbete och meningsfull sysselsättning

Svårigheterna för personer med funktionshinder att nå en fast förankring på arbetsmarknaden är väl kända. Motionärerna föreslår att staden inrättar s k job coach, ett handledarskap i syfte att underlätta för funktionshindrade att få arbete eller utbildning. Job coach bygger på "Supported employment", en metod där den enskilde får stöd och

hjälp i sitt arbete samtidigt som handledaren utgör en länk till arbetsgivaren och arbetskamrater. Stadsdelsförvaltningen tycker att förslaget är vällovligt men är tveksam till att motionärerna begränsar sig till en enda metod för ändamålet. Arbetet med att förbättra funktionshindrades möjligheter i arbetslivet ställer högra krav på individuella lösningar där metod eller modell kan anpassas efter varje situation. Kanske bör Stockholms stad inventera och inhämta kunskap om sådana metoder och modeller.

Det är också viktigt att samverka med berörda myndigheter; med arbetsmarknadsmyndigheten och försäkringskassan och samtidigt tydliggöra vars och ens ansvarsområde. Stockholms stad bör i egenskap av arbetsgivare bedriva ett målmedvetet arbete för att kunna ta emot (och behålla) medarbetare med funktionshinder.

Bostäder för funktionshindrade

Stadsdelsförvaltningen instämmer i att Stockholms stad ska erbjuda personer med funktionshinder bra bostäder och möjlighet att välja var man vill bo. Möjligheten att kunna välja hemtjänstutförare finns redan idag.

Förvaltningen delar motionärernas uppfattning att samtliga bostäder som nyproduceras, liksom den yttre boendemiljön, bör anpassas efter människor med funktionshinder så långt det är möjligt. De lagar och riktlinjer för basanpassning av nyproducerade bostäder som finns bör efterföljas.

Motionärerna påpekar att bristen på gruppboende fortfarande är stor, även om initiativ till nya gruppboende tagits i flera stadsdelar. En tidigare kartläggning visar att Stockholms stad behöver bygga drygt 400 nya gruppboendeplatser de närmaste åren. Stadsdelsförvaltningen konstaterar att finansieringsfrågan fortfarande utgör ett viktigt hinder för nödvändig utbyggnad. Sett ur den enskilda stadsdelens perspektiv innebär en ny gruppboende ett riskprojekt som riskerar att kraftigt urholka och urgröpa den egna ekonomin på kort och lång sikt.

Motionärernas förslag om att införa en garanti för bostadsanpassning inom högst tre månader är inte svår att anamma. Samtidigt får väntetider inte minskas på bekostnad av kvaliteten i utredningen och själva bostadsanpassningen.

Arbete mot diskriminering av funktionshindrade

Motionärerna menar att svensk lagstiftning saknar regler om sanktioner i fall där personer med funktionshinder utsätts för diskriminering och att sådana problem därför måste mötas med andra metoder lokalt. Förvaltningen instämmer helt i att kraftfulla åtgärder behövs för att förhindra diskriminering och föreslår att frågan utreds närmare.

Avslutningsvis vill vi betona att förbättrade villkor för människor med funktionshinder är ett gemensamt ansvar för Stockholms stads samtliga verksamhetsområden. Funktionshinderombudsmannen (FO) i Stockholms stad påpekar i sin första årsrapport för år 2002 vikten av att staden beaktar innehållet i den nationella handlingsplanen och dess tillämpningsdokument i sitt planerings- och budgetarbete, samt belyser funktionshinder- och handikapperspektivet i allt beslutsfattande.

Att hitta effektiva metoder för detta torde vara en viktig framgångsfaktor i arbetet med att förbättra villkoren för människor med funktionshinder. Stadsdelsförvaltningen

efterlyser därför en gemensam och tydlig strategi för att effektivt och systematiskt kunna arbeta med dessa frågor i Stockholms stad.

Norrmalms stadsdelsnämnd beslöt den 27 november 2003 att överlämna och återropa tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordföranden *Inge-Britt Lundin m.fl.* (fp), bilaga 1.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten *Sebastian Cederschiöld m.fl.* (m), bilaga 1.

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 23 oktober 2003 är i huvudsak av följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen delar uppfattningen att villkoren för funktionshindrade måste förbättras men ser inget behov av en ny handikappreform. Redan idag finns lagar, riktlinjer och policydokument som syftar till att förbättra villkoren för funktionshindrade. Vad gäller Stockholms stad har även en befattning som funktionshindersombudsman inrättats med uppgift att bl.a. initiera förslag om förbättringar för funktionshindrade hos stadens nämnder och styrelser. Vidare har kommunfullmäktige antagit en plan för arbetet med funktionshinder som ska ligga till grund för samtliga nämnders lokala planer. Norrmalms stadsdelsnämnd upprättar, i likhet med andra nämnder, årligen en lokal handikapplan med beskrivning av vilka åtgärder som kommer att vidtas för att förbättra villkoren för funktionshindrade.

Enligt förvaltningens uppfattning är det inte bristen på planer och policydokument som gör att de funktionshindrades villkor i många avseenden är eftersatta. Problemet är snarare att det inte finns tillräckliga resurser för att leva upp till lagstiftarens intentioner och nå de mål som anges i olika typer av planer och policydokument.

Förslaget om att varje nämnd och styrelse ska kartlägga tillgänglighetsproblemen inom sitt ansvarsområde finns redan i direktiven för handikapplanen men även här behöver resurser tillföras både för själva kartläggningsarbetet och för att åtgärda de brister som detta arbete kommer att resultera i. Någon regelrätt kartläggning av tillgänglighetsproblemen inom stadsdelen Norrmalm har inte gjorts. De brister som upptäcks rapporteras dock vidare till gatu- och fastighetskontoret för att åtgärdas antingen inom ramen för det nu pågående tillgänglighetsprojektet eller på annat sätt.

Stadsdelsförvaltningen delar folkpartiets uppfattning om att tillgänglighetsaspekterna måste beaktas på ett tidigt stadium när nya byggprojekt planeras. I de planärenden som remitteras till stadsdelsnämnden görs alltid en bedömning av om kravet på tillgänglighet är tillgodosett.

Förvaltningen delar också uppfattningen om att det är ett slöseri med mänskliga resurser att så många funktionshindrade står utanför arbetsmarknaden. I motionen föreslås att stadens ansvar för arbetsmarknadspolitiken främst ska handla om att skaffa sysselsättning, förbereda för jobb eller ordna utbildning för de mest utsatta. Förvaltningens uppfattning är att det huvudsakligen är statens uppgift att ordna arbete och sysselsättning, även för de funktionshindrade.

Redan idag finns Arbetsförmedlingen Rehabilitering med flera kontor i staden och med uppgift att erbjuda särskilda resurser för arbetssökande med speciella behov. Vidare finns en specialarbetsförmedling för unga handikappade. Inom Arbetsmarknadsstyrelsen finns även en självständigt affärsenhet, Arbetslivstjänster, som via konsulter arbetar med yrkesinriktad rehabilitering för företag, organisationer och myndigheter.

Ansvaret för att förbereda för jobb eller ordna utbildning för de mest utsatta på arbetsmarknaden är delat mellan staden och länsarbetsnämnden. Inom staden finns också flera exempel på lyckade satsningar, t.ex. olika projekt med EU-stöd. Dessa bygger vanligen på samarbete mellan kommunen, länsarbetsnämnden, försäkringskassan m.fl.

Inom Norrmalms stadsdelsförvaltning pågår ett projekt baserat på en arbetsverksamhet för psykiskt funktionshindrade, Kontor- och service. Projektet syftar till att slussa ut deltagarna till arbetsuppgifter som det finns en betalningsvilja för på marknaden. Inom Competencen, försörjningsenhetens arbetssökarverksamhet, förbereds långtidsarbetslösa från flera stadsdelar och kommuner för arbete på den öppna arbetsmarknaden.

Vad gäller förslaget om att i staden inrätta ”job coach” anser stadsdelsförvaltningen att detta är en metod som såväl länsarbetsnämnden som staden redan tillämpar. Inom Arbetsförmedlingen Rehabilitering finns redan idag s.k. siuskonsulenter, (särskilt introduktions- och uppföljningsstöd) vilkas uppgift är att efter kartläggning av den funktionshindrades förutsättningar och önskemål hitta lämpligt arbete. Siuskonsulenterna svarar också, under en introduktionsperiod, för såväl stöd till den enskilde som till arbetskamrater och arbetsledning. Enligt Arbetsförmedlingen Rehabilitering är detta en verksamhet som givit mycket goda resultat.

Förvaltningen delar motionärernas uppfattning att viss affärsverksamhet, som caféverksamhet och varuproduktion, kan vara lämplig för arbetshandikappade. När det gäller personer som omfattas av LSS, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, är kommunen ansvarig för sysselsättning. För personer med utvecklingsstörning eller förvärvad hjärnskada ger lagen rätt till sysselsättning. För dessa personer köper Norrmalms stadsdelsnämnd platser i daglig verksamhet i andra stadsdelar. Några arbetsplatser finns också i Café Katarina inom förvaltningen. För personer med psykiska funktionshinder driver socialpsykiatriska enheten arbetsverksamheter.

Enligt lagen om vissa kommunala befogenheter i fråga om sysselsättning för handikappade har kommunen befogenhet att driva affärsverksamhet under följande förutsättningar:

- Att arbetshandikappade inom kommunen inte i tillräcklig omfattning kan få lämplig anställning på annat sätt
- Att verksamheten är anordnad så att den är särskilt lämpad för sysselsättning av arbetshandikappade
- Att anställning i verksamheten sker efter anvisning av den offentliga arbetsförmedlingen eller, efter dennes medgivande, av kommunens socialvårdsorgan.

Här syftar man på de fall då kommunen bereder personer med arbetshandikapp anställning med marknadsanpassad lön. Detta är oftast endast aktuellt vid lönebidragsanställning.

Stadsdelsförvaltningen ser det angeläget att skapa arbetstillfällen för funktionshindrade, så långt det är möjligt, inom hela det kommunala verksamhetsområdet. Det är givetvis lika angeläget att arbetstillfällen för funktionshindrade skapas i landstinget och inom privata företag och organisationer.

Vad gäller bostäder för funktionshindrade delar stadsdelsförvaltningen uppfattningen att alla ska ha rätt till ett bra boende. Så långt det är möjligt ska den enskilde självklart också ha rätt att välja både boendeform och i vilken stadsdel han / hon vill bo. Gruppboendestäder är visserligen en för staden gemensam resurs. I praktiken har den enskilde dock inte möjlighet att fritt välja var han / hon vill bo utan är i allmänhet hänvisad till ett boende inom den "egna" stadsdelen eller till ett boende i någon av de stadsdelar respektive stadsdelsförvaltning samarbetar med i dessa frågor genom de s.k. förmedlingsgrupper som finns inom staden.

Att Stockholms stad behöver fler gruppboendestäder för utvecklingsstörda är sedan tidigare ett känt faktum. Det behövs också bostäder för andra grupper av funktionshindrade, t.ex. personer med Aspergerdiagnos. Från stadsdelsförvaltningens sida beaktas behovet av nya gruppboendestäder vid planering av nybyggnation inom stadsdelen. Frågan har t.ex. aktualiserats i samband planering av bebyggelsen vid Norra Bantorget och på Sabbatsbergsområdet.

Stadsdelsförvaltningen delar uppfattningen att nyproducerade flerfamiljshus och den yttre miljön kring bostäder, så långt det är möjligt, bör anpassas till människor med funktionshinder. Förvaltningen är också positiv till att det införs en garanti som innebär att ingen ska behöva vänta mer än tre månader på bostadsanpassning.

Vad gäller frågan om diskriminering delar förvaltningen helt uppfattningen om att diskriminering av funktionshindrade inte får förekomma. I motionen tas som exempel upp att ingen får nekas kommunal service och information på grund av sitt funktionshinder. Att någon på detta sätt skulle nekas service och information låter främmande. Däremot är det säkert möjligt att göra informationen mera lättillgänglig. Stadens hemsida, och därmed även Norrmalms hemsida, har gjorts mera tillgänglig för funktionshindrade. Arbetet med att anpassa även stadsdelsnämndens webbsida för kommunikation, Insyn, pågår i samarbete med andra förvaltningar.

Som framhålls i motionen behöver stadens anställda information och utbildning i diskrimineringsfrågor inte minst för att bli bättre rustade att ta emot funktionshindrade ute på sina arbetsplatser.

Kommunstyrelsens handikappråd beslutade vid sitt sammanträde den 26 november 2003 att lämna följande yttrande.

Handikapprådet konstaterar inledningsvis, att motionärerna vill ha en ny stor handikappreform med vars hjälp Stockholm ska göras tillgängligt. Arbeta och meningsfull sysselsättning ska skapas liksom bostäder för funktionshindrade. Arbetet mot diskriminering av funktionshindrade ska intensifieras.

Dessa förslag är utmärkta enligt rådets mening, och det är vällovligt att motionärerna vill att staden ska arbeta mot dessa mål. I vissa hänseenden har ett arbete – dock trögflytande – påbörjats inom staden.

Emellertid är förslagen i motionen om bättre villkor för människor med funktionshinder inte tillnärmelsevis tillräckliga. Många stora och för människor med funktionsnedsättningar viktiga områden berörs inte alls, t.ex. de brister som blottats inom psykiatrin och i samverkan mellan landstinget och kommunerna, inte minst i Stockholm.

Det krävs ett vidare perspektiv för att skapa bättre villkor för människor med funktionsnedsättningar än vad motionärerna anlägger. Men de frågor som tas upp i motionen är ändå viktiga steg i rätt riktning. Rådet har följande synpunkter på förslagen.

I motionen pekar motionärerna på flera av de brister som gör att staden har mycket långt kvar innan staden kan göra anspråk på att vara världens mest tillgängliga stad år 2010. Den uppfattningen delar rådet.

1. En ny handikappreform – gör Stockholm tillgängligt

Varje nämnd och styrelse bör få i uppdrag att kartlägga tillgänglighetsproblemen inom sitt ansvarsområde och upprätta en åtgärdsplan för att rätta till problemen, föreslår motionärerna. Rådet tillstyrker förslaget att dessa ska ta fram årliga handikapplaner med åtgärdsprogram. I det arbetet är det viktigt att man inte glömmer bort att det inte bara gäller den fysiska tillgängligheten, utan även tillgänglighet till information och olika typer av kulturella och andra fritidsaktiviteter.

Ett annat viktigt område är att man som funktionshindrad har tillgänglighet till olika former av stöd och service t ex ledsagning och kontaktpersoner. För synskadade så är tillgänglighet inte bara den fysiska tillgängligheten utan även tillgång till information, t ex ett pågående vägarbete, att man har flyttat busshållplatsen mm. Det är dock ett krav som gäller sedan många år. Men ett stort fel är att programmen och handikapplanerna inte återfinns som åtaganden i verksamhetsplaner och långtidsbudgetar och att de inte följs upp i verksamhetsberättelser.

Socialtjänstförvaltningens stab har uppdraget att ta fram instruktioner för ett nytt handikappolitiskt program för stadens alla nämnder och styrelser. Rådet förutsätter att den delen av motionen behandlas där.

2. Arbete och meningsfull sysselsättning

Med kännedom om hur många olika aktörer som är inblandade i att göra arbetsmarknaden tillgänglig för människor med funktionsnedsättningar ser vi positivt på förslaget att inrätta ”job coacher”. Förutom nämnder och bolag är staten, landstinget samt det privata näringslivet m.fl. ansvariga för att samtliga arbetsplatser blir tillgängliga för alla, vilket ofta stannar vid att mycket litet händer. En samordning och en samverkan på initiativ av staden vore ett steg för att förverkliga tillgängligheten på arbetsplatsen för många.

Rådet föreslår att staden överväger att inrätta exekutiva centrum med representanter för stadsdelsförvaltning, försäkringskassa, arbetsförmedling samt representanter för fackföreningar, arbetsgivarföreningar m.fl. och handikappråd (ev. handikapporganisationerna). Dessa representanter med kännedom om vars och ens specialområde och lokalkännedomen om staden/stadsdelen skulle genom konstruktiva dialoger kunna finna personliga lösningar för arbete och meningsfull sysselsättning. Vidare måste staden snarast klargöra att anpassad utbildning och fortbildning måste bli likvärdiga alternativ till arbete.

3. Meningsfull fritid

I sitt dokument om handikappolicy fastslår kommunfullmäktige att en meningsfull fritid – för dem som inte själva kan ordna den – är mycket viktig. Bl.a. för psykiskt funktionshindrade ska det finnas minst två träfflokaler i varje stadsdel. De ska vara öppna dagtid, kvällstid och under helger. Det ingår i läkningsprocessen för den psykiskt skadade att inte behöva sitta ensam hemma i isolering utan att när som helst kunna gå till en träfflokal och bli delaktig i en social gemenskap, där det finns förstående personal med möjlighet att aktivera de funktionshindrade i olika handarbeten och kulturaktiviteter m.m. Tyvärr är man inom stadsdelarna ofta negativ till sådan verksamhet. Man förstår inte att en meningsfull fritid inte är verksam bara för människors tillfrisknande utan även för en bättre ekonomi. Människor hittar snabbare sin hälsa.

4. Bostäder för personer med funktionsnedsättningar

För närvarande är endast en liten del av stadens totala bostadsbestånd tillgängligt för personer med funktionsnedsättningar. Beståndet har dessutom minskat genom att många anpassade och därefter tillgängliggjorda lägenheter i allmännyttiga bostadsbolag blivit lägenheter med bostadsrätt och därigenom försvunnit från den särskilda bostadsförmedlingen för tillgängliga och användbara lägenheter. Detta gäller även gruppbofästigheter. Rådet anser att staden måste se till att enskilda hyresgäster med funktionsnedsättningar inte kommer i kläm i samband med ombildning av hyresrätter till bostadsrätter. Hyresgästerna måste tillförsäkras fullt besittningsskydd över såväl sin privata bostad som bostadskomplement, t.ex. gemensamhetsutrymmen och laddningsrum för elrullstolar. Bostäderna får inte betraktas som lokaler bara för att laddningsrum, expedition o.d. är sammanbyggda med bostäderna. En bostad med tillhörande vindskontor, källarkontor och tvättstuga betraktas aldrig som lokal. Detta gäller även

hyresgäster som bor i gruppboheter. Storleken på de gruppboheter som byggs ska inte vara stora utan följa de normer som finns om ca 4 personer i varje.

Planering och byggande av boheter för personer med funktionsnedsättningar måste intensifieras för att tillgodose behovet. Rådet föreslår att staden dessutom vidtar åtgärder för att köpa in lägenheter i beståndet för att tillförsäkra sig att behovet tillgodoses. Tomma kontorshus kan byggas om. En fantasirik "finkamningsgrupp" bör tillställas för att leta fram överblivna hus som t.ex. militära lokaler. I London har man byggt om tomma kyrkor till handikappboheter. De många lediga lägenheterna i servicehus för äldre kan också vara en tillgång att ta vara på.

Socialstyrelsen har i en rapport under sommaren visat att cirka 700 stockholmare med psykiska funktionsnedsättningar vistas på olika hem i *och utanför* (andra län än) Stockholms län, där omkring hälften inte har eget rum. De är dessutom hänvisade till toalett i korridor. Dessa människor har fråntagits möjligheten till ett normalt socialt umgänge, och de utarmas som människor med små möjligheter att åter bli friska. På något rimligt sätt måste dessa problem beaktas och snabbt lösas inom staden.

Om bygglagar och regler efterlevdes skulle - enligt rådets uppfattning - behovet av bostadsanpassning kraftigt minska. Rådet konstaterar, att stadsbyggnadskontorets bostadsanpassningsavdelning har fått extra medel för att komma till rätta med dagens kösituation, och är positivt till förslaget om en tremånadersgaranti.

5. Arbete mot diskriminering av personer med funktionsnedsättningar

Trots att nuvarande lagstiftning mot diskriminering har stora brister anser rådet att staden ändå kan vidta åtgärder för att minska ett diskriminerande förhållningssätt. Staden bör åter se över möjligheten att använda sig av tillståndsgivningsinstrumentet, t.ex. genom att vägra meddela utskänkningstillstånd till restauranger, som inte är tillgängliga för alla, eller på annat sätt utesluter personer med funktionsnedsättningar.

Staden bör också avstå från att lämna ekonomiskt stöd (bl.a. kulturbidrag) till verksamheter som personer med funktionsnedsättningar inte kan ta del av eller som bedrivs i otillgängliga lokaler och/eller se till att de blir tillgängliga. Om staden dessutom ställde samma krav på tillgänglighet hos sina leverantörer av kurser och konferenser som man gör i fråga om miljöhanteringen skulle de leverantörer som diskriminerar försvinna från marknaden.

Handikapprådet föreslår att kommunstyrelsen beslutar om lämpliga åtgärder för att avhjälpa de brister som påtalats i motionen och i detta yttrande.

Reservation anfördes av ledamoten *Gunilla Reuterskiöld* (fp) till förmån för sitt eget förslag att tillstyrka motionen.

Särskilt uttalande gjordes av ordföranden *Annika Stude* (v) samt ledamöterna *Eva Oivio* (s) och *Emad Issa* (s), bilaga 1.

RESERVATIONER M M

Motion (2003:9) av Kristina Axén Olin (m) om omsorgen om de funktionshindrade

Socialtjänstnämnden

Reservationen av vice ordföranden Peter Lundén-Welden m.fl. (m) är av följande lydelse.

Socialtjänstnämnden föreslås besluta följande.

1. Kristina Axén Olins förslag om att centralisera omsorgen om de funktionshindrade tillstyrks.
2. Därutöver anförs följande:

Gemensamma riktlinjer kan enbart till en viss gräns säkerställa en lika behandling i hela staden rörande omsorgen om de funktionshindrade i Stockholm. Stockholm är en stad och det finns ingen anledning till att verksamhet som är relativt begränsad till sin natur fördelas på 18 stadsdelnämnderna med den osäkerhet rörande lika behandling som det medför.

Om vi vill nå målet med att bli en stad för alla måste vi tillse så att bemötande och beslut om hjälp är lika i hela Stockholm. Genom att samla omsorgen om de funktionshindrade centralt under socialtjänstnämnden nås en större säkerhet i likabehandling och ett effektivare resursutnyttjande.

Genom att centralisera omsorgen kan också de resurser som krävs lokalt i stadsdelnämnderna för att administrera omsorgen frigöras för andra ändamål.

Reservationen av ledamöterna Ann-Katrin Åslund m.fl. (fp) är av följande lydelse.

Socialtjänstnämnden föreslås besluta följande.

1. Kristina Axén Olins förslag om att ge stadsledningskontoret i uppdrag att införa ett valfrihetssystem inom omsorgen om funktionshindrade och att utreda hur detta på bästa sätt kan organiseras tillstyrks.
2. Därutöver anförs följande:

Rätten till lika behandling över hela staden, liksom rätten till valfrihet, är två av de mest grundläggande principerna för en god omsorg för funktionshindrade. Samtidigt bygger en stor del av omsorgen på möjligheter till en nära kontakt mellan den enskilde

och stadens förvaltning, liksom möjligheten till en snabb uppföljning av stödet till den enskilde.

Vi ser ingen motsättning i att ha en lokalt förankrad omsorg för funktionshindrade, och rätt till valfrihet och likabehandling över hela staden. Med en god utbildning och kompetensutveckling för personalen skapas förutsättningar för likabehandling, oavsett vilken stadsdel man tillhör. Inom såväl förskola, grundskola som äldreomsorg finns i dag exempel på god valfrihet inom verksamheter som organiseras i stadsdelarna. Dagens system, där stadsdelarna ansvarar för omsorgen för funktionshindrade, bör därför bestå.

Däremot finns det mycket som kan förbättras inom handikappomsorgen. Valfriheten är ett sådant område, där många funktionshindrade i dag upplever en ”stadsdelsarrest” som hindrar dem från att delta i exempelvis dagverksamheter i andra stadsdelar. Därför bör motionens förslag om att ge stadsledningskontoret i uppdrag att införa ett valfrihetssystem inom omsorgen, och utreda hur detta på bästa sätt kan organiseras, tillstyrkas.

Reservationen av ledamoten Désirée Pethrus Engström (kd) är av följande lydelse.

Socialtjänstnämnden föreslås besluta följande.

1. Förvaltningens tjänsteutlåtande överlämnas som svar på remissen med följande tillägg.
2. Socialtjänstnämnden får i uppdrag att försöka få till stånd en utredning om ansvaret för omsorgen om de funktionshindrade.
3. Därutöver anför;

Det finns skäl som talar för att det bör göras en översyn av de olika funktionerna inom handikappomsorgen genom socialtjänstens försorg. Översynen ska ge underlag för en bedömning av vilka funktioner som lämpar sig bäst att sköta centralt i staden och vilka som bör vara decentraliserade till stadsdelsnämnderna.

I staden finns t.ex. expertis inom områden som betyder mycket för ett begränsat antal invånare. En sådan expertis kan knappast finnas på varje stadsdelsförvaltning. Det finns också verksamheter som riktar sig till få personer men som för dem är av avgörande betydelse för deras livskvalitet. Varje stadsdelsnämnd har inte ett eget underlag för dem. Många får då inte välja verksamhet i annan stadsdel och råkar då ut för det som brukarkallas ”stadsdelsarrest”.

Å andra sidan finns åtskilliga funktioner som riktar sig till många personer inom varje stadsdel. När det gäller dem kan kunskap finnas på varje stadsdelsförvaltning. Förutsättningar finns också att ordna verksamheter med god kvalitet på ett rationellt sätt. Där kan närheten till dem som ansvarar för verksamheten vara en viktig kvalitet för brukarna.

En översyn av de olika funktionerna inom socialtjänsten med ovannämnda syfte vore värdefullt och det är viktigt att företrädare för handikapprörelsen ges möjligheter att delta i den.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Reservationen av ledamöterna Tomi Liljeqvist, Christer Grunder och Madeleine Jacobsson (alla m) är följande lydelse.

Vi reserverar oss mot beslutet då vi yrkat att nämnden som svar på remissen anför följande: Stadsdelsnämnden stödjer motionens intentioner om central administration och utförande av omsorgen av de funktionshandikappade samt att införa en valfrihetsmodell enligt motionen.

Reservationen av ledamoten Bengt Porseby (fp) samt tjänstgörande ersättarna Uno Gustin (kd) och Jan Håkansson (fp) är följande lydelse.

Vi reserverar oss mot beslutet då vi yrkat att

1. nämnden tillstyrker Kristina Axén Olins förslag om att ge stadsledningskontoret i uppdrag att införa ett valfrihetssystem inom omsorgen om funktionshindrade och att utreda hur detta på bästa sätt kan organiseras.
2. Att därutöver anför följande:

Rätten till lika behandling över hela staden, liksom rätten till valfrihet, är två av de mest grundläggande principerna för en god omsorg för funktionshindrade. Samtidigt bygger en stor del av omsorgen på möjligheter till en nära kontakt mellan den enskilde och stadens förvaltning, liksom möjligheten till en snabb uppföljning av stödet till den enskilde.

Vi ser ingen motsättning i att ha en lokalt förankrad omsorg för funktionshindrade, och rätt till valfrihet och likabehandling över hela staden. Men en god utbildning och kompetensutveckling för personalen skapas förutsättningar för likabehandling, oavsett vilken stadsdel man tillhör. Inom såväl förskola, grundskola som äldreomsorg finns i dag exempel på god valfrihet inom verksamheter som organiseras i stadsdelarna. Dagens system, där stadsdelarna ansvarar för omsorgen för funktionshindrade, bör därför bestå.

Däremot finns det mycket som kan förbättras inom handikappomsorgen. Valfriheten är ett sådant område, där många funktionshindrade i dag upplever en "stadsdelsarrest" som hindrar dem från att delta i exempelvis dagverksamheter i andra stadsdelar. Därför bör motionens förslag om att ge stadsledningskontoret i uppdrag att införa ett valfrihetssystem inom omsorgen, och utreda hur detta på bästa sätt kan organiseras, tillstyrkas.

Motion 2003:13 av Jan Björklund m.fl. (fp) om bättre villkor för människor med funktionshinder

Gatu- och fastighetsnämnden

Reservationen av ledamöterna Ulf Fridebäck (fp) och Martina Lind (fp) är av följande lydelse.

Gatu- och fastighetsnämnden föreslås besluta
att bifalla Jan Björklunds (m fl) motion
att därutöver anföra följande

Vi noterar med glädje att gatu- och fastighetskontoret ser positivt på flertalet av motionens förslag. Kontoret konstaterar att arbete pågår med många av de frågor motionen aktualiserar. Att ett arbete pågår är dock långt ifrån detsamma som att visionen blivit verklighet. Stockholm skall bli världens mest handikappvänliga stad och då krävs att staden höjer såväl ambitionsnivå som tempo i dessa frågor, i enlighet med de förslag motionen lyfter fram.

Funktionshindrades rättigheter blir alltför ofta en tillfällig symbolfråga. Att stadsdelarna upprättar handikapplaner räcker inte – planerna måste utvärderas för att göra nytta. Ett antal nämnder och bolag brister också i upprättandet av handikapplaner. Exempelvis saknar två av stadens tre kommunala bostadsbolag aktuella handikapplaner.

Behovet av ett kontinuerligt arbete för att ständigt förbättra situationen för människor med funktionshinder tenderar att hamna i skymundan. Därför krävs det konkreta skärpningar av de krav som ställs på stadens olika verksamheter när det gäller att tillgodose funktionshindrades rättigheter. Motionen innehåller en mängd sådana förslag, och bör därför bifallas i sin helhet.

Näringslivsnämnden

Reservationen av Petter Odmark m.fl. (fp) är av följande lydelse.

Jag föreslår näringslivsnämnden att besluta följande
1. att bifalla motionen
2. att därutöver anföra följande:

Motionen lyfter fram det angelägna arbetet med att förbättra villkoren för funktionshindrade. Näringslivskontoret ges i uppdrag att återkomma till nämnden med en kartläggning av tillgänglighetsproblem inom nämndens ansvarsområde samt med förslag till åtgärder för hur dessa problem kan lösas.

Socialtjänstnämnden

Reservationen av ledamöterna Ann-Katrin Åslund m.fl. (fp) är av följande lydelse.

Socialtjänstnämnden föreslås besluta följande.

1. Socialtjänstnämnden bifaller Jan Björklunds m.fl. (fp) motion.
2. Därutöver anförs;

Vi noterar med glädje att förvaltningen ser positivt på en mängd av motionens förslag. Förvaltningen konstaterar att ett arbete pågår i de flesta av de frågor motionen aktualiserar. Att ett arbete pågår är dock långt ifrån detsamma som att visionen blivit verklighet. Stockholm ska bli världens mest handikappvänliga stad och då krävs att staden höjer såväl ambitionsnivå som tempo i dessa frågor, i enlighet med de förslag motionen lyfter fram.

Funktionshinderade rättigheter blir alltför ofta en tillfällig symbolfråga. Behovet av ett kontinuerligt arbete för att ständigt förbättra situationen för dessa människor tenderar att hamna i skymundan. Därför krävs det konkreta skärpningar av de krav som ställs på stadens olika verksamheter när det gäller att tillgodose funktionshinderades rättigheter. Motionen innehåller en mängd sådana förslag, och bör därför bifallas i sin helhet.

Kista stadsdelsnämnd

Det särskilda uttalandet av Lotta Gravenius m.fl. (fp) är av följande lydelse.

Vi tackar för svaret på denna viktiga motion. Vi är glada för att förvaltningen och motionären är överens om hur viktigt det är att samhällets alla sektorer måste samarbeta så att även funktionshinderade ska kunna ta del av allt det som erbjuds.

Vi är dock kritiska mot att det på några ställen, där det talas om vad ett gott samhälle skall göra, använder ordet bör.

Folkpartiet i Kista anser att Stockholm stad i egenskap av arbetsgivare ska driva ett målmedvetet arbete, liksom att den yttre boendemiljön ska, inte bör anpassas efter människor med funktionshinder.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Reservationen av vice ordföranden Inge-Britt Lundin m.fl. (fp) är av följande lydelse.

Vi anser att stadsdelsnämnden skulle ha beslutat följande:

1. Jan Björklunds m.fl.(fp) motion bifalls.
2. Stadsdelsnämnden anför därutöver följande:

Vi noterar med glädje att förvaltningen säger sig se positivt på en mängd av motionens förslag. Det är dock med förvåning vi också ser att Norrmalms stadsdelsförvaltning framhåller att det inte behövs någon ny handikappreform och att förvaltningen inte heller delar "alla de synpunkter och förslag som lagts fram i motionen". Vilka av motionens förslag instämmer förvaltningen i och vilka tar förvaltningen avstånd från ? Vilken inställning till frågor om funktionshindrades rättigheter *har* förvaltningen?

Att ett arbete pågår är långt ifrån detsamma som att visioner blir verklighet. Stockholm skall bli världens mest handikappvänliga stad och då krävs att staden höjer såväl ambitionsnivå som tempo i dessa frågor, i enlighet med de förslag motionen lyfter fram.

Funktionshindrades rättigheter blir alltför ofta en tillfällig symbolfråga. Behovet av ett kontinuerligt arbete för att ständigt förbättra situationen för dessa människor tenderar att hamna i skymundan. Därför krävs det konkreta skärpningar av de krav som ställs på stadens olika verksamheter när det gäller att tillgodose funktionshindrades rättigheter. Motionen innehåller en mängd sådana förslag, och bör därför bifallas i sin helhet.

Det särskilda uttalandet av Sebastian Cederschiöld m.fl. (m) är av följande lydelse.

Från moderat håll ställer vi oss positiva till förvaltningens tjänsteutlåtande och hänvisar i övrigt till de skrivningar vi lagt fram i det moderata förslaget till verksamhetsplan.

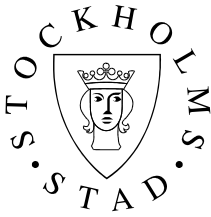
Kommunstyrelsens handikappråd

Det särskilda uttalandet av Annika Stude (v), Eva Oivio (s) samt Emad Issa (s) är av följande lydelse.

Staden har högt ställda ambitioner för arbetet att förbättra villkoren för människor med funktionshinder. Betydande ekonomiska ansträngningar har gjorts i syfte att öka tillgängligheten i staden och att öka antalet gruppboende. Ändå räcker satsningarna inte

till för att uppfylla de högt ställda målen. Siffrorna för antalet färdigställda gruppbo-städer kommer dock att öka markant under de kommande åren, och förhoppningen är att även arbetet med tillgänglighet ska förbättras betydligt.

Viktiga orsaker till att dessa förändringar tagit sådan tid är att staden inte lyckats finna en organisation som tillvaratar handikapporganisationernas kompetens eller synpunkter. Den nya majoriteten har inlett ett arbete för att avhjälpa dessa brister, genom nya instruktioner för stadens handikappråd och genom att inleda förnyelsen av det handikappolitiska programmet. I detta arbete ser den nya majoriteten gärna fram emot breda, politiska lösningar.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2003:9

2003:9

Motion av Kristina Axén Olin (m) om omsorgen om de funktionshindrade

Att se till så att de funktionshindrade i Stockholm får en god hjälp och en god omsorg är en av de viktigaste uppgifterna för kommunen. I arbetet med att hjälpa och stötta de funktionshindrade är det centralt att alla, oavsett var i staden man bor, får samma behandling.

För att säkerställa en lika behandling i hela staden bör omsorgen om de funktionshindrade skötas centralt i Stockholm, inte av stadsdelsnämnderna. Om vi vill nå målet med att bli en stad för alla måste vi tillse så att bemötande och beslut om hjälp är lika i hela Stockholm. Genom att samla omsorgen om de funktionshindrade centralt under socialtjänstnämnden nås en större säkerhet i likabehandling och ett effektivare resursutnyttjande.

De första rapporterna efter införandet av valfrihetssystem inom hemtjänsten för äldre och för funktionshindrade som gjordes under förra året visar att en stor och växande del utnyttjar och uppskattar möjligheten att välja vem som skall utföra omsorgen. Det naturliga steget är att Stockholm går vidare och genomför valfrihet inom alla aspekter av omsorgen om de funktionshindrade.

Boenden, hemtjänst, ledsagning är hjälp som kommer den enskilda väldigt nära varför det är av största vikt att den som är i behov av stöd och hjälp också ges möjlighet att välja vem som skall hjälpa. Lika viktigt är det att det finns en möjlighet att välja bort när man upplever att förtroende eller förmåga brister. Ett valfrihetssystem för de funktionshindrade i de delar där kommunen är ansvarig bör införas efter en utredning om hur detta på bästa sätt kan organiseras.

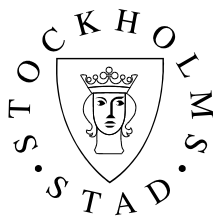
Administrationen av valfrihetssystemet bör i sin tur skötas centralt, det finns ingen anledning att låta 18 stadsdelsnämnder administrera varken handhavandet av valfrihetssystemet eller utförandet av verksamheten i de fall där brukaren väljer en kommunal utförare.

Med anledning av ovanstående föreslår jag att kommunfullmäktige beslutar att

1. centralisera omsorgen om de funktionshindrade
2. ge kommunstyrelsen i uppdrag att förbereda ett införande av valfrihets-system inom omsorgen om de funktionshindrade och att utreda hur detta på bästa sätt kan organiseras.

Stockholm den 14 mars 2003

Kristina Axén Olin

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2003:13

2003:13

Motion av Jan Björklund m.fl. (fp) om bättre villkor för människor med funktionshinder

Alla människor ska tillförsäkras integritet, självbestämmande och delaktighet, oavsett om man har en funktionsnedsättning eller inte. Människor med funktionsnedsättning skall ha samma möjligheter som alla andra att leva ett självständigt liv, ha ett arbete att gå till och känna sig trygga mot alla former av diskriminering. Tyvärr finns det stora problem och brister när det gäller funktionshindrades situation. Därför behövs en politisk vilja och strategi för att nå förändring.

1. En ny handikappreform – gör Stockholm tillgängligt

Det behövs en ny stor handikappreform, lika radikal och med samma dignitet som den Bengt Westerberg och folkpartiet genomdrev i riksdagen i början av 1990-talet. Då handlade det om att trygga de funktionshindrades sociala rättigheter. Den nya handikappreformen handlar om att drastiskt förbättra tillgängligheten i vår stad.

Lokalt i Stockholm pågår sedan några år ett ambitiöst arbete för ökad tillgänglighet. Detta måste fortsätta och intensifieras. Målsättningen är att alla tillgänglighetsproblem ska vara avhjälpta till senast år 2010 och Stockholm ska bli världens mest tillgängliga stad. Att inte kunna ta sig fram i offentliga miljöer och få tillträde till allmänna lokaler och platser, är något som många funktionshindrade upplevt. Det finns varierande grad av hinder på platser där allmänheten vistas. I några fall kan bristen på tillgänglighet vara så stor i dagsläget att stora ombyggnader krävs för en handikappanpassning.

Dammsug staden på brister i tillgängligheten

Vår offentliga miljö måste kartläggas och brister åtgärdas. Varje nämnd och styrelse bör därför få i uppdrag att kartlägga tillgänglighetsproblemen inom sitt ansvarsområde och göra en åtgärdsplan för att rätta till problemen, så att vi kan nå målet om att Stockholms ska bli världens mest tillgängliga stad.

Handikapporganisationerna är experter på tillgänglighet. De måste självklart engageras för att tillsammans med stadens olika delar identifiera hinder för tillgänglighet och komma med förslag till åtgärder.

För att undvika framtida problem måste hänsyn tas tillgänglighetsaspekterna på ett tidigt planeringsstadium när nya byggprojekt tar form.

2. Arbete och meningsfull sysselsättning

Livsvillkoren för funktionshindrade skiljer sig i hög grad från andras. Svårigheterna att få ett jobb är stora både i hög- och lågkonjunktur. Det är ett stort slöseri med mänskliga resurser att så många står utanför arbetslivet och i praktiken är hänvisade till förtidspension.

Alla arbetsgivare borde fundera över hur arbetsplatsen skulle kunna ta tillvara också den kompetens som människor med något funktionshinder har. Med rätt anpassning, rätta hjälpmedel och utbildning blir möjligheterna så mycket större. Datatekniken öppnar också nya fält.

Stadens ansvar för arbetsmarknadspolitiken ska främst handla om att skaffa sysselsättning, förbereda för jobb eller ordna utbildning för de mest utsatta på arbetsmarknaden. Det gäller t ex många funktionshindrade.

Inrätta job coach

Staden bör på bred front underlätta förvärvsarbete för funktionshindrade med hjälp av handledare, s k ”job coach”. Handledaren kan bistå den enskilde i dennes arbete och informera arbetsgivaren och arbetskamraterna om olika tekniker som kan hjälpa den som är funktionshindrad på arbetsplatsen. En handledare blir också en naturlig länk mellan arbetsgivaren och arbetstagaren, en samtalspart som var och en kan ta upp problem med som det kanske är svårt att formulera direkt till varandra. Inledningsvis kan en person behöva mycket stöd för att senare kunna klara sina arbetsuppgifter med minskat eller inget stöd. Handledaren stöder flera personer samtidigt, men de är i olika skeden av stödbehov. I flera stater i USA arbetar man sedan många år framgångsrikt med att underlätta förvärvsarbete för funktionshindrade med hjälp av handledare. ”Supported employment” fungerar som en hjälp till självhjälp.

Inriktningen bör främst vara att skapa förutsättningar för sysselsättning i företag och organisationer utanför den kommunala verksamheten. Men utöver

detta kan viss kommunal affärsverksamhet i syfte att bereda sysselsättning åt arbetshandikappade accepteras. Det kan exempelvis röra sig om caféverksamhet eller varuproduktion.

3. Bostäder för funktionshindrade

Boendet är en viktigt trygghetsfråga. Alla ska ha rätt till ett bra boende. Inom handikappomsorgen ska valfrihet råda både vad avser val av boendeform, och rätt att välja boende i olika stadsdelar. För att detta ska vara möjligt krävs det att det finns boenden i den utsträckning som behövs. De som har hjälp i det egna hemmet ska själva få välja vilken hemtjänstgivare man önskar anlita.

Precis som alla andra behöver människor med funktionshinder tillgång till bostäder anpassade efter sina specifika behov. Nyproducerade flerfamiljshus bör så långt det är möjligt anpassas till människor med funktionshinder. Den yttre miljön kring bostäderna bör också i möjligaste mån vara anpassad så att det finns handikapparkering, anpassad sophantering och i övrigt tillgängliga miljöer.

Om vi lyckas i vår ambition att anpassa samhället efter allas behov kommer också kraven på specialinsatser att kunna minska. I framtiden ska inte en funktionsnedsättning behöva bli ett hinder för att fullgott eget boende när det boende som erbjuds i större utsträckning är så utformat att också personer med funktionsnedsättning kan flytta in utan särskild anpassning. Det kommer dock alltid att finnas situationer som kräver ytterligare anpassning för att enskilda skall kunna klara sin vardag.

Bygg fler gruppboendestäder

Det behövs fler gruppboendestäder för människor med utvecklingsstörning. Den förra mandatperioden påbörjades byggandet av många nya platser i gruppboendestäder i staden. Än återstår dock att bygga många nya bostäder för att täcka behovet.

Snabb bostadsanpassning

I dag tvingas många vänta allt för länge på anpassning av den egna bostaden. Detta försvårar kvarboendet och gör människor onödigt handikappade. Om den egna bostaden inte är anpassad efter den enskildes behov kan det innebära stora problem i rehabiliteringen och möjligheterna till ett självständigt liv försämras. Därför vill vi införa en garanti för bostadsanpassning, som innebär att ingen ska behöva vänta mer än tre månader på att få sin bostad anpassad.

4. Arbete mot diskriminering av funktionshindrade

Personer med funktionshinder diskrimineras ofta på olika sätt. Så många som en fjärdedel har upplevt att de blivit diskriminerade i arbetslivet. Många kan vittna om att de blivit illa behandlade på restauranger och i butiker för att de har funktionsnedsättning.

Det är helt oacceptabelt om handikappade inte tillåts besöka vissa restauranger eller nekas arbeten som de är väl kvalificerade för bara för att de har en funktionsnedsättning.

Enligt FN:s standardregler ska de enskilda staterna ta ansvar för att skapa en rättslig grund för delaktighet och jämlikhet för människor med funktionsnedsättning. Detta innebär bland annat att lagstiftningen ska innehålla regler om sanktioner mot den som diskriminerar någon funktionshindrad. Tyvärr är svensk lagstiftning på området otillräcklig.

Det är svårt att införa lokala diskrimineringsregler, med bibehållen rättsäkerhet. Därför måste vi lokalt möta problemen med andra metoder. Inom Stockholms stad vill vi betona att ingen diskriminering av funktionshindrade får förekomma. Det betyder till exempel att ingen människa får nekas kommunal service eller information därför att de har ett funktionshinder. Medarbetare i staden måste få information och utbildning i diskrimineringsfrågor.

Med hänvisning till ovanstående föreslås kommunfullmäktige besluta
att genomföra de förslag till reformer riktade till människor med funktionshinder som föreslås i motionen.

Stockholm den 19 maj 2003

Jan Björklund

Lotta Edholm

Ulf Fridebäck

Ann-Katrin Åslund

Madeleine Sjöstedt

Anna Starbrink